МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра «Суспільно – гуманітарні науки»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Дисципліна:

«ФІЛОСОФІЯ НАУКИ»

для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 201 «Агрономія» (на основі повної загальної середньої освіти) факультет агротехнологій та екології

2017 р.

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ. Методичні вказівки до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 201 «Агрономія». – Мелітополь: ТДАТУ, 2017. – 26 с.
Ум. друк. арк. 1,1

Розробник : кандидат філософських наук, доцент О.І. Ісакова

Рецензент : кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Таврійського державного агротехнологічного університету О.А. Титова

Матеріали розглянуто і схвалено на засіданні кафедри «Суспільно-гуманітарні науки»
Протокол № 6 від 30 січня 2017 року
Завідувач кафедри СГН
Доцент О.М. Максимець

Схвалено методичною комісією ННІ ЗУП
Протокол № від « » 2017 року
Голова, доцент Г.Г. Тараненко

Ісакова О. І. 2017 рік

ЗМІСТ

Вступ

Практичне завдання № 1

Тема: Наука як соціокультурний феномен

Практичне завдання № 2

Тема: Філософські образи науки та її методів

Практичне завдання № 3

Тема: Загальні закономірності розвитку науки

Практичне завдання № 4

Тема : Емпіричні та теоретичні рівні наукового пізнання

Практичне завдання № 5

Тема : Методологія наукового пізнання

Перелік питань, що виносяться на підсумковий модульний контроль

Методи контролю

Рекомендована література

Інформаційні ресурси

ВСТУП

Вивчення курсу «Філософія науки» є важливою складовою загально - гуманітарної підготовки фахівців. **Програма курсу** «Філософія науки » покликана забезпечити глибоке засвоєння специфіки філософського осягнення дійсності, високу світоглядно – методичну культуру магістрів. **Предмет курсу** «Філософія науки» розкриває процес становлення та розвитку історії та методології наукового пізнання, його історичні форми та сучасні ідеї в області методів наукового пошуку.

Завдання філософії - для підготовки майбутніх спеціалістів випливає з наступних положень. По – перше, філософія є світоглядною дисципліною, а тому вивчення філософії сприяє формуванню адекватного сприйняття сьогоденного розвитку культури взагалі. По – друге, вивчення основ філософії дозволить магістрам виробити основні методологічні принципи розуміння розвитку окремих наук, а також сприятиме науковим пошукам у сфері цих наук.

Вивчення курсу «Філософія науки» здійснюється, крім лекційних та семінарських форм, у таких формах самостійної роботи :

- самостійна робота з філософською літературою, конспектування першоджерел;
- розв’язання тестів ;
- складання частотного словника (100 базових понять);
- упорядкування інформації про відомих філософів і філософські школи;
- науково – студентська робота (участь у роботі студентських наукових гуртків, наукових студентських конференціях різного рівня).

ЗНАТИ :

предмет дисципліни, її структуру, категоріальний апарат,

основні етапи розвитку історії світової та вітчизняної філософії,

сучасні тенденції розвитку філософської думки,

найбільш відомих авторів філософських систем, їх головні праці,

сутність основних філософських вчень про становлення філософії науки, досягнення сучасної методологічної філософської думки.

УМІТИ :

застосовувати категоріально – понятійний апарат філософії науки як методологічну основу для досліджень в рамках окремих дисциплін; ідентифікувати філософські тексти з певними поглядами;

розв'язувати тести;

трансформувати філософські знання на проблеми економіки, політики, суспільства, та своєї практичної діяльності;

ставити філософського рівня питання, аналізувати їх і акумулювати в рефератах, виступах на семінарах, доповідях на наукових конференціях.

МАТИ НАВИЧКИ :

читання та конспектування філософської літератури

толерантного ставлення до різних світоглядних систем,

дискутування з тих чи інших проблем,

письмової відповіді на іспитах та інше.

Практичне заняття № 1.

Тема: Наука як соціокультурний феномен

1. Знання, пізнання , та його форми.
2. Виникнення науки.
3. Структура наукового знання.
4. Класифікація наук.
5. Проблема періодизації історії науки
6. Наука як форма духовного виробництва і соціальний інститут.
7. Наука і суспільство.

Мета:

Осмислити форми наукового пізнання, проблему виникнення науки, форми знання. Порівняти поняття «знання», «пізнання» в різних філософських школах; Осмислити протирічивий характер становлення наукового знання, його зв'язок з практичними проблемами суспільства на певних історичних етапах; визначити основні точки зору на проблему виникнення науки; визначити класифікацію наук, що вивчаються.

Кількість годин: 2 години

***Ключові поняття теми*:** наукове знання, наукове пізнання, виникнення науки, структура наукового знання, класифікація наук.

Література

1. Ильин В.В. Философия науки / В.В. Ильин , М., Наука, 2003, - Глава 1.

2. Кохановский В.П. Философия и методология науки. / В.П. Кохановский, - Ростов на Дону.,2000, - Глава 1.
3. Лешкевич Т.Г. Философия науки / Т.Г.Лешкевич , М, Наука, 2005, Глава 1, с.141.

Тематика повідомлень

1. Практика - критерій істини наукового знання.
2. Поняття сцієнтизму і анти сцієнтизму.
3. Особливості наукового пізнання або критерії науковості.
4. Виникнення науки (Античність, Середні віки, Відродження).
5. Виникнення науки (Новий час).

Практичне заняття № 2

Тема: Філософські образи науки та її методів.

1. Ідея утворення «нової науки» (Ф. Бекон, Р. Декарт).
2. Як можливе наукове пізнання ? (І.Кант).
3. Філософія як «наука наук» (Г.Гегель).
4. Наука – «сама собі філософія» (О.Конт).

Мета:

На основі матеріалу, що вивчається, скласти картину становлення та розвитку різних методологічних принципів та знайти обґрунтування цим відмінностям : Бекон про методи пізнання та «ідоли пізнання» ; Р. Декарт як засновник європейської філософії Нового часу ; Порівняти раціоналізм Р.Декарта, Б.Спінози, та В.Лейбниця ; Розуміння об’єкту науки по І. Канту ; Протиріччя теорії і метода в філософії Г Гегеля ; Порівняти погляди на сутність наукового пізнання О.Конта і К.Маркса.

Кількість годин: 2 години

Ключові поняття теми: методологічні принципи, методи пізнання, «ідоли пізнання», раціоналізм, наукове пізнання.

Література

1. Никифоров А.Л. Философия науки : теория и история. /А.Л.Никифоров, - М., Мысль, 2006, ч.2 гл.1,2,3.

2. Рузавин Г.И. Философия науки. / Г.И.Рузавин М, ЮНИТИ, 2008, гл.2

3. Философия и методология науки /под ред. Купцова В.И. – М, Мысль, 2000, гл. 3

Тематика повідомлень

1. Ф. Бекон як засновник індуктивного методу пізнання.
2. Діалектичний метод Г.Гегеля : евристичне значення.
3. Агностицизм І. Канта (Річ у собі).
4. Наука як загальний продукт суспільного розвитку (К. Марс).

Практичне заняття № 3

Тема: Емпіричні та теоретичні рівні наукового пізнання.

1. Емпіричний рівень наукового пізнання.
2. Теоретичний рівень наукового пізнання.
3. Структура і функції наукової теорії.
4. Єдність емпіричного та теоретичного : теорії та практики.
5. Закон як ключовий елемент наукової теорії.

Мета

На основі вивчених понять показати застосування емпіричного та теоретичного наукових рівней у наукових дисциплінах, що вивчаються, їх роль у науковому пошуку та вирішенні практичних завдань. Поняття емпіризму та схоластиці. Надати порівняний аналіз становлення емпіризму в філософії Т.Гоббса, Дж. Локка, Ф.Бекона. Особливості емпіричного дослідження в інженерних та біологічних науках.

Кількість годин: 2 години

Ключові поняття теми : наукове пізнання, емпіричний рівень, теоретичний рівень, структура наукової теорії, функції наукової теорії.

Література

1. Лебедев С.А., Ильин .В.В. Введение в историю и философию науки / С.А. Лебедев, В.В. Ильин – М. Наука, 2005, темы 3, 4.
2. Философия науки / под. ред..С.А.Лебедева – М., Просвещение, 2004, гл. 4.
3. Микешина Л.А. Философия науки / Л.А. Микешина – М, Мысль, 2005, гл. 3.

Тематика повідомлень

1. Наукова теорія : структура і функції.
2. Типологія законів у накці.
3. Структура наукової теорії.
4. Функції наукової теорії

Практичне заняття № 4

Тема : ЗАГАЛЬНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ НАУКИ

1. Проблема диференціації та інтеграції наук.

2. Взаємодія наук та їх методів.
3. Теоретизація та діалектизація науки.
4. Єдність кількісних та якісних змін.

Мета

Надати порівняльний аналіз диференціації та інтеграції наук. На основі вивченого матеріалу прослідкувати взаємодію наук та їх методів. Прискорений розвиток науки. Свобода критиці, недопустимість монополізму і догматизму. Приближення до абсолютної істини. Єдність кількісних та якісних змін.

Кількість годин: 2 години

Ключові поняття теми: диференціація науки, інтеграція науки, взаємодія наук, монополізм у науці, догматизм.

Література

1. Лешкевич Т.Г. Философия науки /Т.Г.Лешкевич, - М. Наука, - 2005, гл.5.
2. Рузавин Г.И. Философия науки / Г.И. Рузавин , - М, ЮНИТИ, - 2008, гл. 4.
3. Кохановский В.П. Философия науки в вопросах и ответах / В.П. Кохановский ,- Ростов н/Д., Феникс, - 2009, с.121-128.

Тематика повідомлень

1.Єдність кількісних та якісних змін.

2. Диференціація наук.

3. Інтеграція наук.

4. Проблема абсолютної істини.

Практичне завдання № 5

Тема : МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ.

1. Метод та методологія.
2. Поняття предмету, теорії, методу.
3. Метод як єдність об'єктивного та суб'єктивного .
4. Класифікація методів.

МЕТА

Надати порівняльний аналіз діалектики та метафізики. Знайти витоки формування діалектики та метафізики , та причини їх існування., історичне та практичне значення Становлення поняття метода в працях Піфагора , Євкліда, Сократа. Проблемі метода в філософії Нового часу. Загальнонаукові поняття в сучасному науковому мисленні (інформація, система, елемент , синергетика) .Звязок філософських, загальнонаукових та приватно наукових методів пізнання.

Кількість годин : 2 години.

Ключові поняття теми: діалектика, метафізика, загальнонаукові поняття: інформація, система, елемент, синергетика.

Література

1. Степин В.С. Философия науки, /В.С.Степин – М., Наука, 2006,- с.230.
2. Лебедев С.А., Ильин В.В. Введение в историю и философию науки, / С.А.Лебедев, В.В. Ильин , - М., ЮНИТИ, 2005, - гл. .8.
3. Микешина Л.А. Философия науки, /Л.А. Микешина, - М., Наука, 2005, гл. 11.
4. Рузавин Г.И. Философия науки ,/Г.И.Рузавин ,- М., ЮНИТИ, 2008, гл.12.

Тематика повідомлень

1. Історія методології та класифікація методів.
2. Основні відмінності теорії та методу.
3. Метафізика як метод пізнання.
4. Діалектика та її принципи наукового пошуку.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВИНОСИТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

ПМК – 1

1. Агностицизм – це :
2. Космоцентризм означає, що центральною темою філософського питання є:
3. Вчення, яке стверджує про обмежені можливості людини в пізнанні світу є;
4. У рішенні питання про пізнання світу існують такі позиції:
5. Вчення, що стверджує про обмежені можливості людини у пізнанні світу є:
6. Вид питання, вплетений в тканину життєдіяльності суб'єкта , але не володіючий доказовою силою, називається:
7. В якості вищого критерію істини у Середні віки приймалася:
8. Світоглядна позиція, в основі якої лежить уявлення про наукове знання як про найвищу культурну цінність, називається:
9. Теорія тлумачення, що має на меті виявити зміст тексту, виходячи з його об'єктивних і суб'єктивних основ, називається:
10. Світогляд – це:
11. Вчення,, яке стверджує про обмежені можливості людини в пізнанні світу:
12. Що таке дуалізм:
13. Вища ступінь логічного розуміння, орієнтована на найбільш повне та глибоке знання істини – це:
14. Практика за своїми функціями в процесі пізнання не є:
15. Оскільки істина не залежить від суб'єкта, що пізнає, вона:
16. Поняття протилежне за змістом «істині» в гносеології:
17. Наука виникла в епоху:
18. Наукові пізнання відрізняються від інших знань:
19. Науці притаманні такі функції:
20. Етап пізнавального процесу, на якому інформація про об'єкт отримана у відчуттях – це:
21. В теорії пізнання виключають один одного, але однаково доказові поняття носять назву:

22. У цій науковій картині світу використовуються такі загальнонаукові поняття, як нестійкість, незворотність:
23. З точки зору екстерналізму, поява науки обумовлена цілком і повністю:
24. Методологічний принцип, в якому за основу пізнання беруться почуття, називається:
25. Наука, як специфічний тип духовного виробництва і соціальний інститут, виникла в епоху:
26. Коли і де виникла сучасна наука:
27. З точки зору екстерналізму поява науки обумовлена цілком і повністю:
28. Виберіть правильне визначення практики:
29. Яке переконання лежить в основі сцієнтизму:
30. Яке з визначень раціональності розглядається в філософії в якості основного:
31. Форма мислення, яка відбиває загальні закономірні зв'язки , що закріплюються у визначеннях:
32. Певний етап пізнавального процесу, на якому інформація про об'єкт отримана у відчуттях – це:
33. Метод емпіричної індукції розробив:
34. В теорії пізнання виключають один одного, але однаково доказові поняття носять назву:
35. З точки зору екстерналізсу поява науки обумовлена цілком і повністю:
36. Емпіризм – це:
37. Дедукція – це:
38. Сукупність підходів, способів вирішення практичних і пізнавальних проблем це:
39. Теорія самоорганізації складних систем називається:
40. Дедукція – це:
41. Індукція – це:
42. У західноєвропейській філософії раціоналізм розвивався на основі методу:
43. Метод емпіричної індукції розробив:
44. Спосіб обґрунтування істинності судження за допомогою логічних умовиводів і практичних засобів, називається:
45. Тип умовиводу, що представляє собою висновок загального положення, на основі розгляду всіх його елементів, називається:
46. Перехід в пізнанні від загального до приватного, виведення приватного із загального називається:
47. Перехід в пізнанні від часткового до загального, називається:
48. Аксиоматичний, гіпотетико – дедуктивний є найголовнішими серед методів:
49. Як називається метод виділення однієї ознаки в предметі з відволіканням від інших його ознак:
50. Методами філософського пізнання є:
51. Вкажіть, хто з названих філософів розробляв індуктивний метод:
52. Вкажіть, хто з названих філософів розвивав метод сходження від

абстрактного до конкретного:
53. Гносеологія – це вчення:
54. Абсолютизація чуттєвих данних у філософії повязана з напрямком:
55. Емпіризм – це:
56. Вкажіть усі рівні наукового пізнання:
57. До основних форм чуттєвого пізнання не відноситься:
58. До основних форм теоретичного пізнання не відносяться:
59. Структурними компонентами теоретичного наукового пізнання є:
60. До емпіричних методів пізнання відносяться:

ПМК – 2

1. До теоретичних методів пізнання відносяться:
2. Чуттєвий образ зовнішніх структурних характеристик, що впливають на органи чуття, називається:
3. Форма пізнання, яка не відноситься до теоретичного пізнання:
4. Специфіка емпіричного пізнання полягає в тому, що:
5. Метод пізнання, при якому всі речі, їх властивості та відносини розглядаються у взаємному зв’язку , називається:
6. Гносеологія – це:
7. Усвідомлення і оцінки людиною самої себе, як особистості, називається:
8. Вчення про загальний зв'язок і розвиток називається:
9. Агностицизм – це:
10. Абсолютизація чуттєвих даних у філософії пов’язана з напрямком:
11. Гносеологія – це вчення про:
12. Істина – це:
13. Методи філософського пізнання – це:
14. Сукупність підходів, прийомів вирішення практичних і пізнавальних проблем, це:
15. Оскільки істина не залежить від суб’єкта що пізнає, вона:
16. Поняття, протилежне за змістом «істина» - це:
17. Сукупність підходів, способів вирішення практичних і пізнавальних проблем – це:
18. Яке з визначень раціональності розглядається у філософії в якості основного:
19. Сукупність підходів, способів вирішення практичних і пізнавальних проблем це:
20. Метод пізнання, при якому всі речі, їх властивості, розглядаються у взаємному зв’язку і розвитку, називається:
21. Світоглядна позиція, в основі якої лежить уявлення про наукове пізнання, як про найвищу культурну цінність, називається:
22. Теорія самоорганізації складних систем, називається:
23. Стійка система поглядів на світ, переконань, уявлень – називається:
24. Як називається вища форма відображення, що виникла як результат тривалого розвитку самого об’єктивного світу:

25. Що таке скептицизм?
26. Спрямованість логічного слідування у дедуктивному методі мислення:
27. Світогляд – це:
28. Наукове припущення, або припущення істинне значення якого безпосередньо, називається:
29. Космоцентризм означає, що центральною темою філософського пізнання є:
30. Вчення, яке стверджує про обмежені можливості людини в пізнанні світу є:
31. Форма пізнання, яка не відноситься до теоретичного пізнання:
32. Принцип верифікації, як головний критерій наукової обгрунтованності, сформулював:
33. Адекватне відображення об'єкта суб'єктом, відтворення його поза і незалежно від людини, називається:
34. В теорії пізнання виключають один одного, але однаково доказові поняття, носять назву:
35. Що таке істина?
36. Яке з філософських течій заперечує пізнання світу таким, який він є:
37. Філософське визначення поняття суб'єкта:
38. В якості якого критерію істини в Середні віки (сприймалася, сприймався):
39. Метод фальсифікації для відділення наукового знання від ненаукового запропонував:
40. Оскільки істина не залежить від суб'єкта, що пізнає, вона:
41. Принцип верифікації, як головний критерій наукової обгрунтованності висловлювань, сформулював:
42. Метод фальсифікації , для відділення наукового знання від ненаукового, запропонував:
43. У концепції Т.Куна парадигма трактується як:
44. Метод фальсифікації запропонував:
45. Принцип верифікації сформулював:
46. Вчення, яке стверджує про обмежені можливості людини в пізнанні світу, називається:
47. Етап пізнавального процесу, на якому інформація про об'єкт отримана у відчуттях, відтворюється пізніше – це:
48. Наука, як специфічний тип духовного виробництва і соціальний інститут, виникла в епоху:
49. У західноєвропейській філософії раціоналізм переважно розвивався на основі методу:
50. У концепції Т Куна парадигма трактується як:
51. Індукція – це:
52. З точки зору наукового пізнання проблема це:
53. Наукове припущення називається:
54. До якої форми наукового пізнання належить концепція інопланетного походження життя на землі:
55. З точки зору наукового пізнання проблема це:

56. Наукове припущення, або припущення, істинне значення якого не визначене, називається:
57. В якості вищого критерію істини в Середні віки приймалася:
58. Метод емпіричної індукції розробив:
59. Адекватне відображення об'єкта суб'єктом , відтворення його поза і незалежно від людини, називається:
60. Філософська течія, яка заперечує пізнання світу таким, який він є, називається:

Методи контролю

Контроль на основі усних відповідей на запитання чи розв'язання завдань та проблемних ситуацій за темою заняття;

Поточне тестування на основі усного опитування чи розв'язання задач;

- Поточне тестування на основі короткої письмової роботи по темі під час аудиторних занять;
- Оцінювання захисту реферату, доповідей на студентській олімпіаді, науково-практичній конференції, публікацій статей в збірнику наукових праць університету, інших виданнях;
- Захист індивідуальної наукової роботи;
- Модульний поточний контроль знань, підсумковий письмовий іспит;
- Співбесіда по лекційному матеріалу.

Критерії оцінювання відповіді магістрів на практичному занятті при максимальній оцінці в 6 балів:

1 бал – магістр володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів.

2 бали – магістр володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його уривчастими реченнями.

3 бали – магістр може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень.

4 бали – магістр вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці.

5 балів – магістр вільно висловлює власні думки, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні життєві явища.

6 балів – магістр вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, самостійно наводити приклади, виправляти помилки і добирати аргументи на підтвердження певних думок під керівництвом викладача.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Ильин В.В. Философия науки, М., 2003.
2. Канке В.А. Основные философские направления и концепции науки. М., 2004.
3. Кохановский В.П. Философия и методология науки, Ростов н/Д, 2000.
4. Кохановский В.П., Пржиленский В.И., Сергодеева Е.А. Философия науки, Ростов н/Д, 2005.
5. Кохановский В.П., Лешкевич Т.Г., Матяш Т.П. Философия науки в вопросах и ответах, Ростов н/Д, 2008.
6. Лешккевич Т.Г. Философия науки. М., 2005.
7. Микешина Л. А. Философия науки. М., 2005.
8. Никифоров А.Л. Философия науки: история и методология. М., 1998.
9. Рузавин Г.И. Философия науки. М., 2008.
10. Сачков Ю.В. Научный метод: вопросы и развитие. М., 2003.
11. Современная философия науки: Хрестоматия. М., 1994.
12. Соломатин В.А. История науки. М., 2003.
13. Степин В.С. Философия науки. Общие проблемы. М., 2004.
14. Томпсон М. Философия науки. М., 2003.
15. Яковлева Е.Ю. Научное и вненаучное знание. СПб., 2000.

ДОПОМІЖНА

1. Аристотель. Метафизика // Соч.: В 4 т. —М., 1976. — Т. 1.
2. Аристотель. Политика // Соч.: В 4 т. — М., 1983. — Т. 4.
3. Бэкон Ф. Новый Органон //Соч.: В 2 т. — М., 1972. — Т. 2.
4. Бердяев Н. А. О назначении человека. — М., 1983.
5. Бердяев Н. А. Истоки й смысл русского коммунизма. — М., 1990.
6. Бердяев Н. А. Смысл истории. — М., 1990.
7. Бэлл Д. Социальные рамки информационного общества // Новая технологическая волна на Западе. — М., 1986.
8. Вернадский В. И. Несколько слов о ноосфере // Русский космизм. — М., 1993.
9. Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста. — М., 1988.
10. Винниченко В. Відродження нації. — К., 1990.
11. Гадамер Х.-Г. Истина и метод: основы филос. герменевтики. — М., 1988.
12. Гегель Г. В. Ф. Наука логики // Энциклопедия филос. наук: В 3 т. — М., 1974. — Т. 1.
13. Гельвецій К. Про людину, її розумові здібності та її виховання. — К., 1994.
14. Герцен А. И. Письма об изучении природы // Избр. филос. произв.: В 2 т. — Л., 1948. — Т. 1.
15. Гоббс Т. Левиафан // Соч.: В 2 т. — М., 1963. — Т. 1.
16. Грушевский М. С. Очерки истории украинского народа. — К., 1990.
17. Декарт Р. Рассуждения о методе // Избр. произв.: В 2 т. — М., 1989. — Т. 1.
18. Драгоманов М. П. Вибране.— К., 1991.
19. Дюркгейм Е. О. О разделении общественного труда. Метод социологии. — М., 1990.
20. Енгельс Ф. Походження сім'ї, приватної власності і держави // Маркс К., Енгельс Ф. Твори. — Т. 21.
21. Енгельс Ф. Людвіг Фейєрбах і кінець класичної німецької філософії // Там само.
22. Енгельс Ф. Діалектика природи // Там само.
23. Кант И. Критика чистого разума // Соч.: В 6 т. — М., 1966. — Т. 3.
24. Камю А. Бунтующий человек. — М., 1990.
25. Лейбніц Г. В. Монадологія // Соч.: В 4 т. — М., 1982. — Т. 1.
26. Локк Дж. Опыт о человеческом разуме / Избр. филос. произв.: В 2 т. — М., 1969. — Т. 1.
27. Ленін В. І. Матеріалізм і емпіріокритицизм // Повне зібр. тв. — Т. 18.
28. Ленін В. І. До питання про діалектику // Там само. — Т.29.
29. Ленін В. І. Карл Маркс // Там само. — Т. 26.
30. Макиавелли Н. Государь. — М., 1990.
31. Маркс К. До критики політичної економії. Передмова // Маркс К., Енгельс Ф. Твори. — Т. 13.
32. Маркс К. Тези про Фейєрбаха // Там само. — Т. 3.

33. Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 року // Там само. — Т. 42.
34. Монтескье Ш. О духе законов // Избр. произв. — М., 1955.
35. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. — К., 1993.
36. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия. —М., 1991.
37. Печчеи А. Человеческие качества. —М., 1980.
38. Платан. Государство // Соч.: В 4 т. — М., 1994. — Т. 3.
39. Плеханов Г. В. К вопросу о роли личности в истории // Избр. филос. произведения: В 5 т. — М., 1956. — Т. 1.
40. Поппер К. Логика и рост научного знания. — М., 1989.
41. Поппер К. Відкрите суспільство і його вороги: У 2 т. — К., 1994 — Т. 1,2.
42. Рассел Б. Человеческое познание. — М., 1957.
43. Руссо Ж.-Ж. Об общественном договоре // Антология мировой филос.: В 4 т. — М., 1970. — Т. 2.
44. Сартр Ж.-П. Экзистенциализм — это гуманизм // Сумерки богов. — М., 1989.
45. Сковорода Г. С. Сад божественных песней // Повне зібр. тв.: У 2 т. — К., 1973. — Т. 1.
46. Сковорода Г. С. Кольцо. Разговор дружеский о душевном мире // Там же.
47. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. — М., 1992.
48. Спиноза Б. Этика // Избр. произв.: В 2 т. — М., 1984. — Т. 2.
49. Тейяр де Шарден П. Феномен Человека. — М., 1987.
50. Тойнбі А. Дж. Дослідження історії. — К., 1995.
51. Фейєрбах Л. Сущность христианства // Избр. филос. произв.: В 2 т. — М., 1995.—Т. 2.
52. Франк С. Л. Духовные основы общества. — М., 1992.
53. Франко І. Мислі об еволюції в історії людськості // Зібр. тв.: У 50 т. — К., 1986. — Т. 45.
54. Фрейд З. Будущее одной иллюзии // Сумерки богов. — М., 1989.
55. Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции. — М., 1991.
56. Фромм Э. Душа человека. — М., 1992.
57. Фромм Э. Психоанализ и этика. — М., 1993.
58. Хайдеггер М. Время и бытие. — М., 1993.
59. Шевченко Т. Г. Щоденник. — К., 1991.
60. Шопенгауэр А. Афоризмы житейской мудрости. — М., 1992.
61. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки мифологии мировой истории. И. Гештальт и действительность: Пер. с нем. — М., 1993.
62. Швейцер А. Благоговение перед жизнью. — М., 1992.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Бібліотека ТДАТУ, м. Мелітополь, пр. Б. Хмельницького, 18.
Бібліотека М. Лермонтова, пл. Перемоги, 1.

Джерела Інтернет: http://book.li.org.ua., http://st.zu.edu.ua., http://www.jourclub.ru/21/, http://www.humanities.edu.ru., http://readbookz.com/cat/32.html, http://www.lib.ua-ru.net/katalog/1461.html, http://romants.narod.ru/for_students.htm.